

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

אידיש

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

האי מוקפת בחומה בצורה. גם על האי הזה נמצאים הרים רמים ונשאים מוריקי אש.

מספר היהודים בראדאס הוא כחמש מאות משפחות. מצבם לא טוב הוא פה מבכל יתר ארצות תוגרמה. רבים מהם בעלי מלאכת יד וחיים היו שלוח בין הישמעאלים.

בשנת התרס"ז היתה כל העיר למאכלת אש. וכל שארית חמרת ימי קדם עלתה על המוקד.

איזה שעות עמדה אניתנו על חף ראדאס ואחרי כן אחזנו דרכנו הלאה בשעה הרביעית אחרי הצות היום. ובמשך חמש עשרה שעות באנו לחף אי קנדיא.

קנדיא (קרעטא ובשפת תוגרמה קיריה)

מרחק האי הזה מחף אויא הוא כ"ד פרסה, והוא הגדול בכל איי תוגרמה בים התכון. ארכו ל"ג פרסאות ורחבו משלש עד אחת עשרה פרסאות. והקיפו מאה ושבעים פרסאות מרובעות. ומספר יושביו כשלש מאות וחמשים אלף איש. החצי מהם הנם ישמעאלים והנשארים יונים ויהודים. על האי הזה נמצא רוכסי הרים גבוהים מאד והגבוה מכלם 7200 רגל וממנו ישטפו נחלים ואשדות מים. רבו הנה הוא מעלף בעצי יער ועצי פרי שונים. ראשי תנובות אדמת האי הזה המה: יין ענבים. שקדים. זיתים. דונג. גבינה דבש. משי. צמר גפן. אגוזים. וטאבאק. אשר יוציאו תושביו לערי סמירנא קאנסטאנטינאפאל ולערי יון לרוב. בין ההרים נמצאות בקעות רחבות ידיים מלאות כל טוב. ויושבי האי בכלל מתענגים על רוב טוב ושלוח. ערי החוף הן: קאנדיא. קאנעא. רעטטימא. ביחוד גדול המסחור מאד במשי ורוב המכונות ובתי חרשת המשי הנם בירי היונים.

על האי הזה ישב אחד מגדולי חכמי ישראל הנאון הנאור ר' יוסף שלמה דילמוריא הנודע בשם ר' יש"ר מקאנדיע ז"ל.

רק שש שעות עמדה אניתנו ועל כן לא יכלנו לבקר את כל המקומות הנכבדים אשר הפצנו לראותם. ובכן נאלצנו לשוב אל האניה. ונרד הימה. הים היה שקט ושאנו, ונלך בין המון איים קטנים אשר לא ראינו עליהם כל נפש חיה. ובכל זאת התענגנו מאד על יופי הרי אבן אשר יבסו את כל האיים. לפנות ערב ביום ההוא באנו אל האי קאס.

קאס

האי הזה הוא קטן ויפה מאד. זר הרים יכתירו את העמקים המלאים כל חמדת הטבע, ואשר יראו לעיני הנוסע גם בעמרו על האניה. האי הזה נודע ביחוד על אשר שם נולד אבי הרופאים היפאקראטעס בשנת 460

לפני ספהנ"ו. ולדעת אחרים נולד שם גם הפלוסוף פיטאגוראס. על ערבת
האי בנוים בתים קטנים. תושבי האי ישמעאלים ויונים.
זמן לא רב התמחהנו על האי הזה ונלך לדרכנו. וארבע עשרה
שעות ארכה לכתנו. ונעבור על פני האי סאמאס עד בואנו אל האי כיאס.

כיאס

האי הזה עומד בים האעגאי. ויחשב לאדמת אזיא. גדלו י"ח פרסאות
מרובעות, ומכוסה על פני כל בהרים גבנונים והרי געש. ומהם ההר הנודע
בשם "עליאשבערג" (פעלינעאס). תושבי האי יחשבו לששים עד שבעים
אלף איש. רבם יונים, וכאלף איש מבני ישראל.

אדמת האי ברוכה ופוריה מאד. ולא נופלת היא כמעט מאדמת אי
קפריא. ורק בזאת נופל הוא מאיים אחרים: לרגלי הרעשים הנוראים אשר
יקרו שמה לפעמים לא רחוקות. וגם אחרי היותנו שמה במשך איזה ימים,
פתאום פור התפוררה הארץ ויהי רעש נורא ואיום, כל בתי העיר נהפכו
כרגע לגלים נצים, ואלפים מיושביה מצאו קברם תחת גלי עפרם, כנודע לכל
קוראי מ"ע. לפי המסורה נולד המשורר האמער היוני על האי הזה.

בעשר שעות התמחהנו על האי הזה. ומהאניה נשמע קול חליל
המכונה לאות כי ישובו הנוסעים מן העיר אל האניה. ובכן יצאנו לדרכנו.
רוח קל הניע מעט את מי הים וגליו שחקו לפנינו כהולכי בחליל. סוסי
הים (דעלפינען) רקדו כאלים משני עברי האניה והמון איים זרועים על פני
הים מלפנינו ומאחרינו עד כי כמעט לא נראו מי הים. וכה התענגנו בכל
משך נסיעתנו כעשרים שעות, עד אשר באנו לתוך לשון-ים סמירנא
הקללה בתבל לרגלי ארכה וטובה, וביחוד מצבה אשר תשתרע בין שני טורי
הרים גבנונים אשר יהיו למחסה לאניות מפני כל רוח סער, ולמגן מאניות
מלחמה לבל תחרונה לפני הארץ. ההרים והגבעות משני עבריה עטופים
בירקרק חרוץ, ובכל עצי עושי פרי ויבול ארצות הקדם עד כי לא תשבע
העין מראות את כל כבוד הדר הטבע אשר תפגש מכל עברים. והאיש הבא
מארצות הצפון אשר לא נסה לראות כזאת, ידמה כי לעדן גן אלהים תובילהו
האניה. איזה שעות ארך מסעינו דרך לשון הים עד בואנו לחוף סמירנא.

סמירנא (איזמיר).

העיר הזאת היא אחת הערים הגדולות והנכבדות בתוגרמה האזיאטית
מספר תושביה כשתי מאות אלף איש. תוגרמים, יונים, ארמענים ויהודים. בה
מסחר גדול לכל קצוי הארץ. בה חוף לאניות יפה מאד אין ערוך אליו בין
כל חפי הים באירופא. אפס העיר עצמה לא תואר לה ולא הדר. רוב בניניה
בנוים בטעם בניני היונים. אצל כל בית קרוב אל הפתח נטוע עץ אחר